

Коли близька людина йде на фронт
– це стрес для всієї родини.
Страх втрати, постійні тривога і
втома – усе це накопичується,
виснажує і може призводити до
порушень ментального здоров'я.

Повернення з фронту: як прийняти рідну людину «ІНШОЮ»

ТИ ЯК?

Всеукраїнська програма
ментального здоров'я
за ініціативою Олени Зеленської

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

IREX

**РОДИНІ ЯКА ЗУСТРІЧАЄ ВЕТЕРАНА
ВАРТО БУТИ ГОТОВОЮ ДО ТОГО
,ЩО У ДОМА РІДНА ЛЮДИНА МОЖЕ
ЩЕ ДЕЯКИЙ ЧАС "ВОЮВАТИ".**

**Адаптація аотребуватиме часу ,а
у процесі людина може
переживати фізичні ,поведінкові
та емоційні "післявоєнні" реакції.**

ФІЗИЧНІ

- проблеми зі сном
- фізичне реагування на згадки війни

(тахікардія,потовиділення,тремор)

- проблеми з травленням

(відсутність апетиту або переїдання)

- головний біль ,біль у м'язах

Поведінкові

- реагування на гучні звуки
- проблеми з концентрацією та пам'яттю
- уникнення людей та всього, що нагадує про війну
- постійна настороженість, очікування небезпеки
- зловживання алкоголем або вживання наркотичних речовин з метою розслабитися.

Емоційні

- перепади настрою
- нав'язливі думки про пережиті події
- нездатність розслабитися
- дратівливість та спалахи гніву
- неможливість відчувати позитивні емоції

АБИ ПОЛЕГШИТИ АДАПТАЦІЮ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ

- усвідомте та прийміть зміни, які відбулися або відбудуться з близькою вам людиною;
- будьте свідомі того, що у людини з бойовим досвідом може змінитися система цінностей, певні речі з “минулого” життя стануть неважливими.
- проявіть терпіння, не намагайтеся прискорити події - краще дайте час та створіть удома сприятливі умови для адаптації;
- потурбуйтеся, аби в родині панувала атмосфера довіри;
- враховуйте, що довіра ветерана до членів родини і довіра до побратимі-посестер може відрізнятися;
- поважайте особисті кордони близької людини;
- турбуйтеся про себе;

Такі реакції можуть тривати певний час. Якщо вони не зменшуються протягом одного місяця, зверніться до фахівця, щоб отримати рекомендації для подальшого відновлення. За можливості залучіть до цього побратимів чи посистер рідної людини.

